This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.
Ovaj rad dostupan je za upotrebu pod međunarodnom licencom Creative Commons Attribution 4.0.

STAVOVI SVEĆENIKA O NJIHOVOM IDENTITETU U SVJETLU VIZIJE KARDINALA FRANJE KUHARIĆA

Ivan Grbešić

Katolički bogoslovni fakultet
Sveučilište u Zagrebu
ivan_grbesic@yahoo.com

UDK 272-722.53(497.5)"197/202"
https://doi.org/10.34075/cs.61.3.3
Izvorni znanstveni rad
Rad zaprimljen 7/2026.

Sažetak

U radu se istražuje usklađenost vizije svećeničkog identiteta prema shvaćanju kardinala Franje Kuharića u suvremenim pastoralnim okolnostima te daje komparativni prikaz rezultata empirijskog istraživanja iz 1971. god. i 2026. god. U empirijskom dijelu rada primijenjen je kvantitativni istraživački pristup na uzorku od 222 biskupijska i redovnička svećenika u Hrvatskoj primjenom anketnog upitnika i Likertove skale, a podaci su obrađeni deskriptivnom i neparametrijskom statističkom metodom (Kruskall-Wallis). Rezultati potvrđuju trajnu aktualnost Kuharićeve vizije, neovisno o dobi svećenika koji su sudjelovali u istraživanju i veličini župe. Veće povjerenje prema ordinariju i prijateljski odnosi među svećenicima varijable su koje su povezane s pozitivnijim prihvaćanjem svećeničkog identiteta. Nije utvrđena značajna promjena temeljnih stavova, ali je uočeno slabljenje prezbiterskog bratstva, što je mogući odgovor na pretjerani individualizam koji je kardinal apostrofirao kao opasnost koja slabi svećenički identitet i negativno utječe na pastoralnu učinkovitost.

Ključne riječi: *Franjo Kuharić, identitet svećenika, celibat, prezbitersko bratstvo, pastoralna učinkovitost*

Uvod

U razdoblju nakon Drugoga vatikanskog koncila pitanje svećeničkog identiteta postalo je ključna tema teoloških i pastoralnih promišljanja i previranja koja u nekoj mjeri traju do danas. U Crkvi u Hrvata osobit doprinos razumijevanju identiteta, duhovnosti i formacije/izgradnje prezbitera dao je kardinal Franjo Kuharić. Kardinal Kuharić promatrao je svećenika kao krštenika pozvanog od Krista za spas braće i sestara. Ovo poslanje svećenik ostvaruje prisnom molitvom koja ga čini svjedokom vjere po navještaju, službenikom spasenja po posvećivanju i bliskim pastirom koji vodi Božji

narod.[1] U korizmenoj poslanici 1971. godine kardinal Kuharić ističe kako Crkva pitanje svećenika smatra „pitanjem svog života" jer je svećenik sav Kristov i sve radi u Kristovo ime služeći Crkvi.[2] O svećeničkom identitetu Kuharić govori prigodom svećeničkog ređenja u zagrebačkoj katedrali 1990. godine naglašavajući neponovljivost i jedinstvenost sakramenta svećeničkog reda. Kardinal Kuharić time naglašava kako svećenički identitet nije tek funkcija, već sam čin posvećenja kojim ga Krist trajno pridružuje vlastitom svećeništvu za spasenje čovjeka.[3]

Vijeće za kler BKJ-a[4] provelo je istraživanje 1971. godine koje je imalo cilj upoznati stanje i neke probleme dijecezanskih i redovničkih svećenika. Istraživanje je omogućilo iznošenje stavova svećenika i mogućih rješenja problema. Rezultati provedenog istraživanja služili su kao priprema za jesensku Biskupsku sinodu 1971. godine u kojoj su biskupski delegati, među kojima je bio i nadbiskup Kuharić, iznosili stanje i izazove iz perspektive svećenika. To istraživanje, s kojim se Crkva u tadašnjoj Jugoslaviji istaknula na europskim prostorima, među hrvatskim svećenicima pokazalo je snažnu usmjerenost na sakramentalnu i liturgijsku dimenziju svećeničke službe, ali i određene izazove u prementalizaciji koju je Koncil zahtijevao u pastoralnoj suradnji s vjernicima laicima te pronalaženju odgovora na izazove suvremenoga svijeta u koji treba silaziti i evangelizirati ga po primjeru Krista, Svećenika, Proroka i Kralja. Osim istraživanja 1971. godine Zagrebačka nadbiskupija i Đakovačko-srijemska biskupija uključile su se u projekt na europskoj razini, istraživanje među svećenicima naslova *Priester 2000*.[5] Nažalost, nijedno od spomenutih istraživanja nije dobilo mjesta u javnom prostoru. Zato je uočena potreba za snažnijom trajnom formacijom, većom međusobnom povezanošću svećenika i produbljivanjem osobnoga duhovnog života. Polazeći od Kuharićeve vizije svećenika koja dovodi u harmoniju službu i život, akciju i kontemplaciju čiji je plod pastoralna ljubav, ovo istraživanje nastoji utvrditi u kojoj mjeri

[1] Usp. Franjo Kuharić, *Hodajmo u istini*, Nadbiskupsko bogoslovno sjemenište, Zagreb, 1974., 100-104.

[2] Usp. Franjo Kuharić, Korizmena poslanica. Sluge Kristove i upravitelji Božjih tajna (1 Kor 4,1), u: *Službeni vjesnik Zagrebačke nadbiskupije* (dalje *SVNZ*), 58 (1971.) 2, 11-17.

[3] Usp. Franjo Kuharić, Svećeničko ređenje. Zagrebačka katedrala, 24. 6. 1990., u: *SVNZ*, 77 (1990.) 3, 79-80.

[4] Usp. AKSA, (Aktualnosti KS Informativni bilten), 57/71, od 8. V. 1971. Centar za koncilska istraživanja, dokumentaciju i informacije, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 4.

[5] Usp. Josip Baloban, Teološko-pastoralni tjedan u (ne)dovršenoj perspektivi Drugoga vatikanskog koncila, u: *Bogoslovska smotra*, 80 (2010.) 3, 703-723.

današnji svećenici spoznaju i ostvaruju taj ideal jedinstva službe i života u ovom vremenu individualizma i sekularizacije.

Dobiveni rezultati u ovom empirijskom istraživanju omogućit će komparaciju stanja utvrđenoga sedamdesetih godina i današnjega razumijevanja svećeničkog identiteta možda kroz usklađeniju sakramentalnu i evangelizacijsku dimenziju poslanja svećenika koji uključuju vjernike laike na sinodalan način u nove oblike navještaja vjere za koje je nužna kvalitetna formacija svećenika na svim razinama. Na taj će način biti moguće procijeniti u kojoj se mjeri Kuharićeva vizija svećenika kao molitelja, pastira i proroka ostvaruje u suvremenim okolnostima te koji su ključni izazovi i mogućnosti obnove službe i života prezbitera.

1. Metodologija

Cilj empirijskog dijela rada usmjeren je na utvrđivanje stavova svećenika i njihovu usklađenost s vizijom svećenika u spisima kardinala Franje Kuharića s refleksijom na primjenjivost danas. Na temelju ovako postavljenog cilja definirane su zavisne i nezavisne varijable istraživanja. Nezavisne su varijable dob svećenika, veličina župe te odnos prema crkvenom autoritetu i subraći. Zavisne su varijable stavovi svećenika o usklađenosti Kuharićeve vizije identiteta svećenika danas. Sudionici istraživanja iskazuju svoj stupanj slaganja s ponuđenim tvrdnjama o identitetu, iskazuju izazove i poteškoće te procjenjuju sami sebe. Hipoteze istraživanja su sljedeće:

H1: Stavovi svećenika 2026. godine o svećeničkom identitetu sukladni su viziji kardinala Kuharića (iz razdoblja njegove službe) o identitetu svećenika.

H1.1. Postoji korelacija između dobi svećenika i njihova stava o svećeničkom identitetu u svjetlu Kuharićeve vizije tog identiteta.

H1.2. Postoji korelacija između veličine župe svećenika i njihova stava o svećeničkom identitetu u svjetlu Kuharićeve vizije tog identiteta.

H1.3. Postoji korelacija između kvalitete odnosa svećenika i njihova stava o svećeničkom identitetu u svjetlu Kuharićeve vizije tog identiteta.

H1.4. Postoji korelacija između kvalitete odnosa među subraćom svećenicima i njihova stava o svećeničkom identitetu u svjetlu Kuharićeve vizije tog identiteta.

H2: Svećenici 1971. i 2026. godine imaju istovjetne stavove o svećeničkom identitetu.

Uzorak istraživanja čine svećenici u Republici Hrvatskoj. Uzorak je ovog istraživanja neprobabilistički prigodni uzorak. Sudionici su 2026. godine pozvani na istraživanje putem društvene mreže (dijeljenjem informacija o načinu sudjelovanja te dijeljenjem poziva o istraživanju). Upitnik je sudionicima bio dostupan 10 dana. Ovo je istraživanje odobreno od strane Etičkog povjerenstva Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.[6]

Mjerni instrument *Stavovi svećenika o njihovu identitetu prema viziji kardinala Franje Kuharića* konstruiran je za potrebe ovoga rada. Ovaj upitnik koristio je i prilagodio dijelove upitnika (biografske podatke i pitanja o odnosima) za svećenike koje je provelo Vijeće za kler BKJ-a. U adaptaciju instrumenta za ovo istraživanje krenulo se kako bi se također vidjelo stanje, ali možda i neki problemi svećenika danas, s naglaskom na viziju i poslanje svećenika u spisima kardinala Franje Kuharića kroz identitet. U istraživanju se koristi metoda anketiranja i procjenjivanja, a instrument je kombinacija ankete i skale procjene (skala Likertovog tipa). Anketa je konstruirana na *Google Forms* obrascu, nakon čega je distribuirana prema sudionicima u suglasju s etičkim zahtjevima istraživanja. Instrument je prvotno pilotiran na manjem broju sudionika (N=3), nakon čega su izvršene potrebne dopune i izmjene.

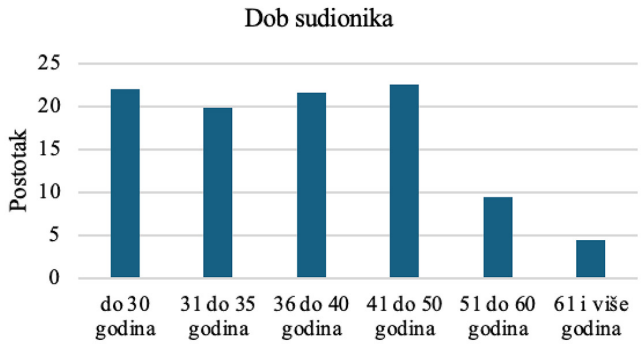
Obrada podataka izvršena je korištenjem programskog paketa IBM SPSS. Kako bi se utvrdile deskriptivne karakteristike pojedinih čestica u instrumentu, korišteni su deskriptivni parametri poput postotaka, medijana, aritmetičke sredine, standardne devijacije, asimetrije te interkvartilnog raspona s obzirom da se radi o podacima koji nisu normalno distribuirani. Uz navedeno, kako bi se identificirale varijable koje utječu na smjer stavova svećenika, korištena je neparametrijska statistička metoda koja se koristi za usporedbu triju ili više nezavisnih grupa Kruskall-Wallis.

U ovom su istraživanju sudjelovala 222 sudionika, točnije biskupijska i redovnička svećenika. Prema podacima HBK-a u Republici Hrvatskoj trenutno su 1934 svećenika.[7] Najveći broj sudionika koji su ispunili anketu u dobi je od 41 do 50 godina (50 sudionika, 22,5 %), do 30 godina (49 sudionika, 22,1 %) te u dobi od 36 do 40 godina (48 sudionika, 21,6 %). Ukupno su 44 sudionika (19,8 %) u dobi od 31 do 35 godina, 21 sudionik (9,5 %) u dobi od 51 do 60 godina i 10 svećenika (4 %) u dobi od 60 i više godina (Grafikon 1).

---

[6] Usp. Sveučilište u Zagrebu, Katolički Bogoslovni Fakultet, Ured dekana, Mišljenje o etičkoj usklađenosti anketnog upitnika za izradu znanstvenog rada, Zagreb, 10. VI. 2026.

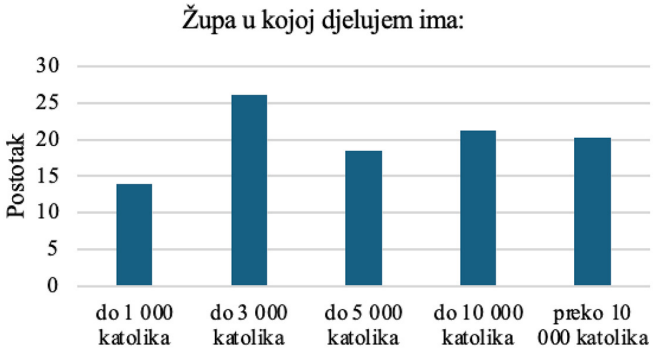
[7] Usp. Hrvatska biskupska konferencija, Statistika, u: https://hbk.hr/statistika/ (viđeno: 26. VI. 2026.).

Grafikon 1. Dob sudionika

Osim na pitanje o dobi, sudionici su u ovom istraživanju odgovarali na pitanja koja su se odnosila na veličinu župe u kojoj djeluju (broj katolika), vrstu župe (urbana/ruralna) te na pitanja o odnosima prema crkvenom autoritetu i braći.

Najveći broj sudionika djeluje u župama koje imaju do 3 000 katolika (58 odgovora, 26,1 %), zatim slijede sudionici koji djeluju u župama do 10 000 katolika (47 odgovora, 21,2 %), preko 10 000 katolika (45 odgovora, 20,3 %) te do 5 000 katolika (41 odgovor, 18,5%). Anketu je ispunio i 31 sudionik (14 %) koji djeluje u župi do 1 000 katolika (Grafikon 2).

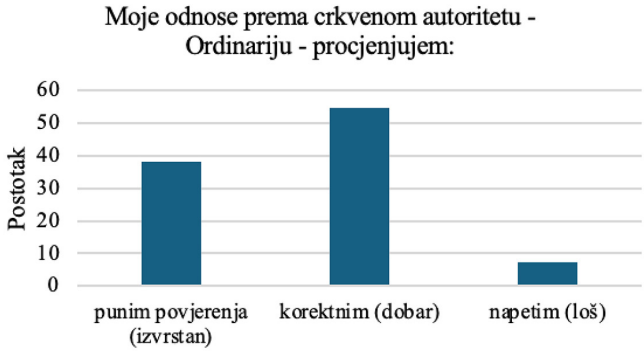
Grafikon 2. Veličina župe sudionika

U pastoralnoj i duhovnoj misli kardinala Franje Kuharića posebno mjesto zauzima pitanje svećeničkog zajedništva. On je smatrao da identitet i plodnost svećeničke službe ne ovise samo o osobnoj duhovnosti i pastoralnoj zauzetosti nego i o kvaliteti odnosa koje svećenik gradi s vlastitim biskupom kao bratom i prijate-

ljem[8] te sa subraćom svećenicima koji predvođeni biskupom »tvore jedan prezbiterij«[9]. Za Kuharića, ti odnosi nisu tek organizacijska ili disciplinska potreba, nego izraz ekleziologije zajedništva koja izvire iz sakramenta Svetoga reda. Na pitanje identiteta – Tko je to svećenik? – nadbiskup je odgovarao u vremenu krize svećeničkog identiteta: »Svećenički poziv nije od ovoga svijeta. Neki su počeli sumnjati u smisao svećeničkog poziva i postavili su pitanje njegova identiteta: čemu služi svećenik; da li je potreban našemu narodu u ovom trenutku njegove povijesti? Isus njima svima govori riječ koju je jednom rekao Petru: 'Malovjerni, zašto si posumnjao?' (Mt 14, 31). […] Svećenički poziv dolazi s neba, iz Srca Bogočovjeka da služi vječnom smislu čovjeka.«[10] Ovaj Kristov naum da ministerijalno svećeništvo u Crkvi služi krsnom svećeništvu svih vjernika, protkan je odnosima blizine, prijateljstva i povjerenja koje treba izgrađivati kako bi bili u službi jačanja svećeničkog identiteta čiji je konačni cilj spas braće i sestara.

2. Rezultati i rasprava

Sudionici u ovom istraživanju svoje odnose prema crkvenom autoritetu – Ordinariju procjenjuju korektnima (121 odabir, 54,5 %), 85 sudionika (38,3 %) procjenjuje ih punim povjerenja (izvrsnim), dok ukupno 16 sudionika (7,2 %) odnose prema crkvenom autoritetu procjenjuje napetim (lošim) (Grafikon 3).

Grafikon 3. Odnosi prema crkvenom autoritetu – Ordinariju

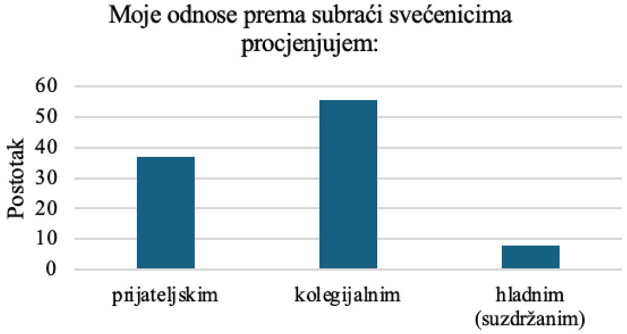
[8] Drugi vatikanski koncil, *Presbyterorum ordinis*. Dekret o službi i životu prezbitera (7. XII. 1965.), u: *Dokumenti*, Zagreb, [7]2008. (dalje: PO), 7, 1.

[9] PO, 8, 1.

[10] Franjo Kuharić, Svećeničko ređenje dne 27. lipnja 1976. Nagovor zagrebačkog Nadbiskupa, u: *SVNZ*, 63 (1976.) 7, 212.

Franjo Kuharić je naglašavao važnost odnosa blizine svećenika prema biskupu i u zajednici prezbiterija koje treba izgrađivati s punim povjerenjem koje je kardinal apostrofirao kao prijateljske. U ovoj kategoriji odnosa kardinal je već od početaka svoje biskupske službe i intervenata na Koncilu isticao važnost zajedništva i suradništva u prezbiteriju. U dimenzijama prijateljskih odnosa poticao je duh bratske solidarnosti i komanitarnu povezanost. Kao opasnost navodio je izolaciju kao put u pretjerani individualizam koji slabi svećenički identitet i negativno utječe na pastoralnu učinkovitost.[11]

Odnose prema subraći sudionici procjenjuju manje prijateljskim (82 odabira, 36,9 %), a više kolegijalnima (123 odabira, 55,4 %). Hladnim (suzdržanim) odnose prema subraći vidi 18 sudionika (7,7 %) (Grafikon 4).

Grafikon 4. Odnosi prema subraći svećenicima

2.1. Vidljivost usklađenosti Kuharićeve vizije identiteta svećenika danas kod sudionika istraživanja

Usklađenost Kuharićeve vizije o identitetu današnjih svećenika u Hrvatskoj u ovom se upitniku očituje u pitanjima procjene sebe kao svećenika te stavovima o celibatu. Najprije će se prikazati rezultati navedenih zavisnih varijabli, a zatim će biti prikazani rezultati Kruskall-Wallis te Mann-Whitneyjev testova koji su provedeni s ciljem ispitivanja postoji li statistički značajna razlika sukladno nezavisnim varijablama (dob svećenika, veličina župe, odnosi prema crkvenom autoritetu – Ordinariju i prema subraći svećenicima).

Sudionici su odgovarali na skalu procjene koja se odnosi na procjenu sebe kao svećenika u skladu s vizijom kardinala Franje

[11] Usp. Franjo Kuharić, Apostoli postkoncilskog doba, u: *Prilog III., SVNZ,* 53 (1966.), 5-7.

Tablica 1. Procjena sebe kao svećenika prema viziji kardinala Franje Kuharića

Svjestan sam svog svećeničkog identiteta da svećeničkim ređenjem u Kristovo ime dobivam ovlast spašavanja braće propovijedanjem riječi i slavljenjem sakramenata	M	4,55
	Md	5,00
	SD	,848
	IQR	1
	Asimetrija	-2,476
Sekularizacija i gubitak vjere mnogih krštenika mi stvara nelagodu o svrsi mog poziva	M	2,85
	Md	3,00
	SD	1,267
	IQR	2
	Asimetrija	-,005
Svjestan sam da je molitva (blizina s Bogom) uvjet jedinstva duhovnog života i pastoralne ljubavi	M	4,57
	Md	5,00
	SD	,836
	IQR	1
	Asimetrija	-2,372
Osjećam se blizak pastir svojim župljanima	M	4,18
	Md	4,00
	Variance	,676
	SD	,822
	IQR	1
	Asimetrija	-1,094
U službi naviještanja u svjetlu Božje riječi proročki dotičem ćudoredne teme: psovke, pobačaja, rada nedjeljom, čednosti, idola…	M	3,77
	Md	4,00
	SD	,988
	IQR	1
	Asimetrija	-,679
Današnji način evangelizacije dovoljan je za rast vjere i izgradnju Crkve	M	2,86
	Md	3,00
	SD	,967
	IQR	1
	Asimetrija	-,019

Današnji način sakramentalizacije dovoljan je za rast vjere i izgradnju Crkve	M	2,72
	Md	3,00
	SD	1,065
	IQR	1
	Asimetrija	,170
Redovito nosim kolar kao svećeničko obilježje	M	3,59
	Md	4,00
	SD	1,173
	IQR	1
	Asimetrija	-,624
Otvoreno prihvaćam nove zajednice i karizmatske pokrete u Crkvi	M	3,42
	Md	3,00
	SD	1,114
	IQR	1
	Asimetrija	-,262
Smatram zadovoljavajućima učestalost i kvalitetu formativnih susreta u biskupiji	M	2,85
	Md	3,00
	SD	1,134
	IQR	2
	Asimetrija	,014
Podržavam Sinodalni hod Crkve kao rast u zajedništvu i poslanju	M	3,38
	Md	3,00
	SD	1,266
	IQR	1
	Asimetrija	-,351
S povjerenjem uključujem vjernike laike u djelovanje župe	M	4,17
	Md	4,00
	SD	,889
	IQR	1
	Asimetrija	-1,074
Jasno razgraničavam svoju svećeničku službu od privatnog života	M	3,11
	Md	3,00
	SD	1,378
	IQR	2
	Asimetrija	-,070

Prakticiram redovito duhovno vodstvo kod svog duhovnika	M	3,32
	Md	4,00
	SD	1,349
	IQR	2
	Asimetrija	-,322

Kuharića u svjetlu Drugoga vatikanskog koncila. U Tablici 1 prikazani su medijan (Md), interkvartilni raspon (IQR), aritmetička sredina (M), standardna devijacija (SD) i asimetrija. Najveću suglasnost (M 4,57, Md 5 te relativno niska SD od 0,836) sudionici su iskazali sa tvrdnjom *Svjestan sam da je molitva (blizina s Bogom) uvjet jedinstva duhovnog života i pastoralne ljubavi*. Visoka ocjena (M 4,55, Md 5 te relativno niska SD od 0,848) dokazana je i u tvrdnji *Svjestan sam svog svećeničkog identiteta da svećeničko djelovanje proizlazi iz Kristova poslanja, te da se ostvaruje navještanjem Riječi i slavljenjem sakramenata*. Visoka prosječna ocjena zabilježena je i kod tvrdnje *S povjerenjem uključujem vjernike laike u zajedništvo i poslanje* (4,17) te tvrdnje *Osjećam se blizak pastir svojim župljanima* (4,18). Obje tvrdnje imaju i relativno niske standardne devijacije, što upućuje na široku suglasnost i visok osjećaj zajedništva s vjernicima. S druge strane, najnižu prosječnu ocjenu dobila je tvrdnja *Današnji način sakramentalizacije dovoljan je za rast vjere i izgradnju Crkve* s aritmetičkom sredinom 2,72 uz nešto višu standardnu devijaciju 1,173. To sugerira kako mnogi svećenici percipiraju današnju sakramentalizaciju kao nedovoljnu za vjerski život. Tvrdnje kod kojih su vidljive manje prosječne vrijednosti su: *Sekularizacija i gubitak vjere mnogih krštenika mi stvara nelagodu o svrsi mog poziva* (M 2,85, SD 1,267) i *Smatram zadovoljavajućima učestalost i kvalitetu formativnih susreta u biskupiji* (M 2,85, SD 1,134). Općenito, svećenici iskazuju snažnu identifikaciju sa svećeničkim pozivom, ali je istovremeno vidljiva i zabrinutost u vezi s pastoralnom odgovornosti i uključivanjem vjernika u život Crkve. Interkvartilni raspon u odgovorima te rezultati asimetrije govore kako su gotovo svi sudionici odgovorili sa 4 ili 5 na ovoj skali. Vidljiva je usklađenost Kuharićeve vizije identiteta svećenika danas kod sudionika istraživanja jer svećenički identitet i molitva kao njegov temelj nisu upitni, ali ih dakako treba trajno izgrađivati na svim razinama.

Nakon procjene sebe kao svećenika u skladu s vizijom i poslanjem svećenika Franje Kuharića sudionici su procjenjivali sebe kao svećenika prema različitim osobinama, vještinama, ali i izazovima (Tablica 2). Najveću suglasnost (M 4,17, medijan 4 te niska SD od

0,775) sudionici su iskazali s tvrdnjom *Gorljiv slavitelj Euharistije i djelitelj sakramenata.* Tvrdnje s kojima se svećenici najviše slažu još su i *Graditelj odnosa među ljudima* (M 4,14, medijan 4, SD 0,800), *Duhovni otac koji silazi služiti svim ljudima* (M 4,09, medijan 4, SD 0,816), *Nastojim živjeti krštenje kao brat s braćom kloneći se funkcionalizma* (M 4,05, medijan 4, SD 0,868) i *Predan u okupljanju i vođenju povjerene zajednice* (M 4,02, medijan 4, SD 0,848). S druge strane, prosječna je ocjena za tvrdnju *Koristim autoritet vladanja, znam biti grub prema vjernicima* niska (M 2,30). U tvrdnjama *Umoran*, *Usamljen* i *Kritičar* vidljiva je i nešto viša standardna devijacija, što nam ukazuje na podijeljene odgovore. Općenito, sudionici se procjenjuju kao *gorljivi slavitelji Euharistije* te je jasno njihovo duhovno poslanje, no postoje znakovi osobnih izazova poput usamljenosti i umora. Sve čestice u ovom pitanju dijele sličan obrazac (Md 4, IQR 1, asimetrija između -0,85 i -1,12). Odgovori su uglavnom grupirani oko tvrdnje *uglavnom se odnosi na mene*, bez velikih oscilacija. Asimetrija ukazuje kako je distribucija nagnuta prema višim ocjenama, ali ne toliko jasno kao u prethodnom pitanju. Svećenici se snažno i ujednačeno prepoznaju u svim karakteristikama koje direktno odgovaraju Kuharićevoj viziji svećenika kao pastira, graditelja zajedništva i čovjeka koji služi. Vrijedno je istaknuti kako se u prethodnom pitanju čestica o molitvi pokazala kao jedna od onih s kojom se svećenici najviše slažu (Md 5), ali se u samoprocjeni skromnije ocjenjuju kao *čovjek molitve*.

Sudionici su odgovarali i na pitanja o celibatu. Za Franju Kuharića celibat nije samo crkvenopravna obaveza već bitan dio svećeničkog identiteta jer očituje potpuno sebedarje Kristu i služenju Crkvi, što potvrđuje i Benedikt XVI. kada kaže da se svećenik mora »zaista staviti Gospodinu na raspolaganje u cjelovitosti svoga bića i stoga biti potpuno na raspolaganju ljudima«. Papa zaključuje »da je celibat temeljni izričaj te potpunosti i već zato veliki znak na ovome svijetu, jer on ima smisla samo ako mi doista vjerujemo u život vječni«[12]. Kuharić drži da je Euharistija najčišći izvor svetosti i ustrajnosti te glavni razlog postojanja ministerijalnog svećenika i korijen njegova identiteta: »On je nedjeljiv od Euharistije i Euharistija je neodjeljiva od njega jer bez njega nema Euharistije«[13]. Taj stalni doticaj s Božanskim otajstvom za novozavjetne svećenike isključuje bračnu vezu jer i brak traži potpuno darivanje te se ova

[12] Benedikt XVI., *Misli o svećeništvu*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2009., 23.

[13] Franjo Kuharić, Svećeničko ređenje. Zagrebačka katedrala, 24. 6. 1990., u: *SVNZ,* 77 (1990.) 3, 79.

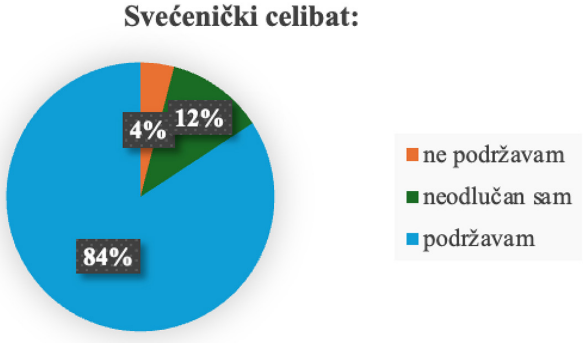
dva sakramenta međusobno isključuju po liturgijskoj i biblijskoj logici (usp. 1 Sam 21, 5).[14]

Tablica 2. Procjena sebe kao svećenika

Asimetrija	IQR	SD	Md	M	
-,611	2	0,837	4,00	3,93	Hrabar navjestitelj Božje riječi
-,945	1	0,775	4,00	4,17	Gorljiv slavitelj Euharistije i djelitelj sakramenata
-,942	1	0,848	4,00	4,02	Predan u okupljanju i vođenju povjerene zajednice
-,691	1	0,837	4,00	3,70	Čovjek molitve
-,851	1	0,868	4,00	4,05	Nastojim živjeti krštenje kao brat s braćom kloneći se funkcionalizma
,050	2	1,206	3,00	2,87	Individualac
,027	2	1,065	3,00	2,87	Kritičar
,339	1	1,148	3,00	2,51	Usamljen
-,014	2	1,227	3,00	2,97	Umoran
-,262	1	1,110	3,00	3,38	Prezaposlen
,136	1	1,116	3,00	2,69	Progresivan
-,349	1	1,092	3,00	3,12	Konzervativan
-1,123	1	0,800	4,00	4,14	Graditelj odnosa među ljudima
-,933	1	0,816	4,00	4,09	Duhovni otac koji silazi služiti svim ljudima
,607	1	1,048	2,00	2,30	Koristim autoritet vladanja, znam biti grub prema vjernicima
-,164	1	1,042	3,00	3,18	Umjereno koristim društvene mreže (npr. mobitel, internet…)

[14] Usp. Benedikt XVI., *Što je kršćanstvo? Posljednji spisi*, Verbum, Split, 2023., 122-125.

187 svećenika (84 %) podržava celibat, 26 svećenika (12 %) ističe kako su neodlučni po tom pitanju, dok 9 svećenika (4 %) jasno izražava svoje neslaganje s celibatom (Grafikon 5).

Grafikon 5. Mišljenje o celibatu

Egzistencijalne motive za celibat koje su sudionici odabirali (mogućnost višestrukog odabira) su (Tablica 3): estahološko svjedočenje „radi Kraljevstva nebeskoga“ (135 biranja, 62,2 % sudionika), suobličenje s Kristom (132 biranja, 60,8 % sudionika), nepodijeljena ljubav prema Bogu (132 biranja, 60,8 % sudionika) te uspješnije služenje zajednici (127 biranja, 58,5 % sudionika). Nema jednog dominantnog razloga za celibat, što govori o teološkoj zrelosti i razumijevanju celibata. Znakovito je da su sudionici istraživanja iz 1971. godine u velikom postotku izdvojili uspješnije služenje zajednici.[15]

Tablica 3. Egzistencijalni motiv za celibat

	Biranja	Postotak od ukupnog broja sudionika
Estahološko svjedočenje „radi Kraljevstva nebeskoga“	135	62,2 %
Suobličenje s Kristom	132	60,8 %
Nepodijeljena ljubav prema Bogu	132	60,8 %
Uspješnije služenje zajednici	127	58,5 %
Ukupno	222	

[15] Usp. Ljudevit Plačko, Svećenička anketa vijeća za kler BKJ – 1971., u: *Svesci*, 21-24 (1972. - 1973.), 81.

Osim navedenih motiva sudionici su imali priliku dopisati i još neke motive koje oni smatraju egzistencijalnima za celibat. Ostali su motivi, prema napisanome: *Premalo mi je ljubav darivati jednoj osobi. Želim ju raspršiti na sve.*; *Najveći dar koji je Bog uz život, slobodu darovao čovjeku jest spolnost. Ja se kao svećenik toga odričem da bih pokazao drugima koliko je to uzvišeno i koliko vrijedi.*; *U današnjem svijetu je svećeniku teško živjeti s celibatom, da ga nema, mislim da bi podijeljenost između poslanja Crkvi i obitelji vlastitoj bilo plodno tlo za stvaranje emotivne rastrganosti, koja bi se počela očitovati i na Božjoj obitelji i ljudskoj - vodilo bi do burn outa u svakom pogledu.; Držim se pozvanim na celibat.* Neki su sudionici pisali i kako je celibat obvezan zbog *mira u kući*, da je to *prihvaćena obveza*, *uvjetovan* te da je celibat *uvjet za sveti red.*

Slijedom svih navedenih rezultata korišten je Kruskall-Wallis i Mann-Whitneyjev test za svaku česticu onih pitanja koja se odnose na dimenziju identiteta kako bi se odgovorilo na postavljenu hipotezu – postoji li povezanost s usklađenosti Kuharićeve vizije i poslanja svećenika danas (s obzirom na dob svećenika, veličinu župe, odnose prema crkvenom autoritetu – Ordinariju i prema subraći svećenicima).

2.2. Povezanost dobi sudionika s usklađenosti Kuharićeve vizije identiteta svećenika danas

Za čestice koje se odnose na procjenu sebe u skladu s vizijom i poslanjem svećenika kardinala Franje Kuharića u svjetlu Drugoga vatikanskog koncila, rezultati ukazuju kako postoji statistički značajna razlika s obzirom na dob sudionika u dvije čestice (*Smatram zadovoljavajućima učestalost i kvalitetu formativnih susreta u biskupiji* i *S povjerenjem uključujem vjernike laike u djelovanje župe*) (Tablica 4). Međutim, za obje tvrdnje nakon korekcije za višestruke usporedbe nisu utvrđene statistički značajne razlike između pojedinih dobnih skupina u razini slaganja premda su rezultati najprije sugerirali razliku između mlađih i starijih svećenika (svećenici od 31 do 35 godina i svećenici od 61 do 70 godina).

Za čestice koje se odnose na procjenu sebe kao svećenika rezultati ukazuju kako ne postoji statistički značajna razlika s obzirom na dob sudionika (Tablica 5).

Za čestice koje se odnose na odabir egzistencijalnih motiva za svećenički celibat rezultati ukazuju kako postoji statistički značajna razlika s obzirom na dob sudionika u motivu *estahološko svjedočenje „radi Kraljevstva nebeskoga"* (Tablica 6). Post-hoc analiza

Tablica 4. Kruskall-Wallis test za procjenu sebe u skladu s vizijom i poslanjem svećenika kardinala Franje Kuharića u svjetlu Drugoga vatikanskog koncila prema kriteriju dobi

		Sig.	Postoji li statistički značajna razlika
1	Svjestan sam svog svećeničkog identiteta da svećeničkim ređenjem u Kristovo ime dobivam ovlast spašavanja braće propovijedanjem riječi i slavljenjem sakramenata.	,819	NE
2	Sekularizacija i gubitak vjere mnogih krštenika stvara mi nelagodu o svrsi mog poziva.	,328	NE
3	Svjestan sam da je molitva (blizina s Bogom) uvjet jedinstva duhovnog života i pastoralne ljubavi.	,697	NE
4	Osjećam se blizak pastir svojim župljanima.	,953	NE
5	U službi naviještanja u svijetlu Božje riječi proročki dotičem ćudoredne teme: psovke, pobačaja, rada nedjeljom, čednosti, idola…	,798	NE
6	Današnji način evangelizacije dovoljan je za rast vjere i izgradnju Crkve.	,534	NE
7	Današnji način sakramentalizacije dovoljan je za rast vjere i izgradnju Crkve.	,767	NE
8	Redovito nosim kolar kao svećeničko obilježje.	,461	NE
9	Otvoreno prihvaćam nove zajednice i karizmatske pokrete u Crkvi.	,069	NE
10	Smatram zadovoljavajućima učestalost i kvalitetu formativnih susreta u biskupiji.	,041	DA
11	Podržavam Sinodalni hod Crkve kao rast u zajedništvu i poslanju.	,213	NE
12	S povjerenjem uključujem vjernike laike u djelovanje župe.	,016	DA
13	Jasno razgraničavam svoju svećeničku službu od privatnog života.	,699	NE
14	Prakticiram redovito duhovno vodstvo kod svog duhovnika.	,744	NE

pokazala je kako svećenici u dobi od 61 do 70 godina više odabiru ovaj motiv nego svećenici do 30 godina (p=0.42) i svećenici u dobi od 31 do 35 godina (p=0,47). Ovaj nalaz interpretiramo kronološkom zrelošću sudionika u najstarijoj kategoriji, stamenom vjerom u život vječni te većom spremnošću za Kraljevstvo nebesko.

Tablica 5. Kruskall-Wallis test za procjenu sebe kao svećenika prema kriteriju dobi

		Sig.	Postoji li statistički značajna razlika
1	Hrabar navjestitelj Božje riječi.	,659	NE
2	Gorljiv slavitelj Euharistije i djelitelj sakramenata.	,874	NE
3	Predan u okupljanju i vođenju povjerene zajednice.	,614	NE
4	Čovjek molitve.	,641	NE
5	Nastojim živjeti krštenje kao brat s braćom kloneći se funkcionalizma.	,697	NE
6	Individualac.	,562	NE
7	Kritičar.	,410	NE
8	Usamljen.	,989	NE
9	Umoran.	,622	NE
10	Prezaposlen.	,592	NE
11	Progresivan.	,429	NE
12	Konzervativan.	,346	NE
13	Graditelj odnosa među ljudima.	,219	NE
14	Duhovni otac koji silazi služiti svim ljudima.	,401	NE
15	Koristim autoritet vladanja, znam biti grub prema vjernicima.	,612	NE
16	Umjereno koristim društvene mreže (npr. mobitel, internet…).	,492	NE

Slijedom svega navedenog, odbacuje se hipoteza H1.1 te se zaključuje kako dob nije znakovito povezana s usklađenosti Kuharićeve vizije identiteta i poslanja svećenika danas.

Tablica 6. Kruskall-Wallis test za motive celibata (nezavisne varijable: dob)

		Sig.	Postoji li statistički značajna razlika
1	Motiv: estahološko svjedočenje „radi Kraljevstva nebeskoga“.	,009	DA
2	Motiv: suobličenje s Kristom.	,914	NE
3	Motiv: nepodijeljena ljubav prema Bogu.	,790	NE
4	Motiv: uspješnije služenje zajednici.	,248	NE

2.3. Povezanost veličine župe s usklađenosti Kuharićeve vizije identiteta svećenika danas

Za čestice koje se odnose na procjenu sebe u skladu s vizijom i poslanjem svećenika kardinala Franje Kuharića u svjetlu Drugoga vatikanskog koncila rezultati ukazuju kako ne postoji statistički značajna razlika s obzirom na veličinu župe sudionika istraživanja (Tablica 7).

Tablica 7. Kruskall-Wallis test za procjenu sebe u skladu s vizijom i poslanjem svećenika kardinala Franje Kuharića u svjetlu Drugoga vatikanskog koncila prema veličini župe

		Sig.	Postoji li statistički značajna razlika
1	Svjestan sam svog svećeničkog identiteta da svećeničkim ređenjem u Kristovo ime dobivam ovlast spašavanja braće propovijedanjem riječi i slavljenjem sakramenata.	,536	NE
2	Sekularizacija i gubitak vjere mnogih krštenika stvara mi nelagodu o svrsi mog poziva.	,112	NE
3	Svjestan sam da je molitva (blizina s Bogom) uvjet jedinstva duhovnog života i pastoralne ljubavi.	,425	NE
4	Osjećam se blizak pastir svojim župljanima.	,285	NE

5	U službi naviještanja u svjetlu Božje riječi proročki dotičem ćudoredne teme: psovke, pobačaja, rada nedjeljom, čednosti, idola….	,927	NE
6	Današnji način evangelizacije dovoljan je za rast vjere i izgradnju Crkve.	,261	NE
7	Današnji način sakramentalizacije dovoljan je za rast vjere i izgradnju Crkve.	,106	NE
8	Redovito nosim kolar kao svećeničko obilježje.	,670	NE
9	Otvoreno prihvaćam nove zajednice i karizmatske pokrete u Crkvi.	,233	NE
10	Smatram zadovoljavajućima učestalost i kvalitetu formativnih susreta u biskupiji.	,457	NE
11	Podržavam Sinodalni hod Crkve kao rast u zajedništvu i poslanju.	,436	NE
12	S povjerenjem uključujem vjernike laike u djelovanje župe.	,083	NE
13	Jasno razgraničavam svoju svećeničku službu od privatnog života.	,718	NE
14	Prakticiram redovito duhovno vodstvo kod svog duhovnika.	,092	NE

Za čestice koje se odnose na procjenu sebe kao svećenika rezultati ukazuju kako ne postoji statistički značajna razlika s obzirom na veličinu župe sudionika (Tablica 8).

Tablica 8. Kruskall-Wallis test za procjenu sebe kao svećenika prema veličini župe

		Sig.	Postoji li statistički značajna razlika
1	Hrabar navjestitelj Božje riječi.	,626	NE
2	Gorljiv slavitelj Euharistije i djelitelj sakramenata.	,850	NE
3	Predan u okupljanju i vođenju povjerene zajednice.	,992	NE
4	Čovjek molitve.	,817	NE

5	Nastojim živjeti krštenje kao brat s braćom kloneći se funkcionalizma.	,878	NE
6	Individualac.	,444	NE
7	Kritičar.	,413	NE
8	Usamljen.	,088	NE
9	Umoran.	,551	NE
10	Prezaposlen.	,107	NE
11	Progresivan.	,172	NE
12	Konzervativan.	,516	NE
13	Graditelj odnosa među ljudima.	,837	NE
14	Duhovni otac koji silazi služiti svim ljudima.	,145	NE
15	Koristim autoritet vladanja, znam biti grub prema vjernicima.	,496	NE
16	Umjereno koristim društvene mreže (npr. mobitel, internet...).	,200	NE

Za čestice koje se odnose na odabir egzistencijalnih motiva za svećenički celibat rezultati ukazuju kako postoji statistički značajna razlika s obzirom na veličinu župe sudionika u motivu *uspješnije služenje zajednici* (Tablica 9). Post-hoc analiza pokazala je kako svećenici u manjim župama (do 1 000 vjernika) statistički značajno češće biraju motiv *uspješnijeg služenja zajednici* za celibat od onih u župama do 10 000 vjernika (p=0,025). Ovaj izbor se interpretira činjenicom da su u manjim župama svećenici u bliskijim kontaktima sa župljanima te se kategorija bliskosti i intimiteta sa župljanima pokazuje kao moguća odrednica suživota svećenika i župljana u manjim župama.

Tablica 9. Kruskall-Wallis test za motive celibata prema veličini župe

		Sig.	Postoji li statistički značajna razlika
1	Motiv: estahološko svjedočenje „radi Kraljevstva nebeskoga“.	,901	NE
2	Motiv: suobličenje s Kristom.	,453	NE
3	Motiv: nepodijeljena ljubav prema Bogu.	,246	NE
4	Motiv: uspješnije služenje zajednici.	,029	DA

Ovim se rezultatima odbacuje hipoteza H1.2 te se zaključuje kako veličina župe sudionika nije značajno povezana s usklađenosti Kuharićeve vizije i poslanja svećenika danas.

2.4. Povezanost kvalitete odnosa prema crkvenom autoritetu (Ordinariju) i usklađenosti Kuharićeve vizije identiteta svećenika danas

Za pojedine čestice koje se odnose na procjenu sebe u skladu s vizijom identiteta svećenika kardinala Franje Kuharića u svjetlu Drugoga vatikanskog koncila rezultati ukazuju kako postoji statistički značajna razlika s obzirom na kvalitetu odnosa prema crkvenom autoritetu (Ordinariju) (Tablica 10). Te su čestice: *Svjestan sam da je molitva (blizina s Bogom) uvjet jedinstva duhovnog života i pastoralne ljubavi, Osjećam se blizak pastir svojim župljanima, Današnji način evangelizacije dovoljan je za rast vjere i izgradnju Crkve, Današnji način sakramentalizacije dovoljan je za rast vjere i izgradnju Crkve, Redovito nosim kolar kao svećeničko obilježje, Otvoreno prihvaćam nove zajednice i karizmatske pokrete u Crkvi, Smatram zadovoljavajućima učestalost i kvalitetu formativnih susreta u biskupiji, Podržavam Sinodalni hod Crkve kao rast u zajedništvu i poslanju* i *S povjerenjem uključujem vjernike laike u djelovanje župe*. Post-hoc analiza pokazala je kako svećenici s napetim odnosima prema crkvenom autoritetu imaju negativniju sliku sebe u svjetlu svećeničkog identiteta nego svećenici koji odnose prema crkvenom autoritetu ocjenjuju punima povjerenja: o molitvi kao uvjetu jedinstva duhovnog života i pastoralne ljubavi (p=0,018), o današnjem načinu evangelizacije (0,005) i sakramentalizacije (p=0,041), o redovitom nošenju kolara (p=0,039), o učestalosti i kvaliteti formalnih susreta u biskupiji (p=0,000), o uključivanju vjernika laika u život župe (p=0,006). Razlika je utvrđena i kod svećenika koji odnose procjenjuju punima povjerenja u odnosu na svećenike koji odnose procjenjuju korektnima, i to u česticama bliskosti sa župljanie ma (p=0,006), prihvaćanju novih zajednica i karizmatskih pokreta (p=0,080), sinodalnom hodu Crkve (p=0,010).

Za čestice koje se odnose na procjenu sebe kao svećenika rezultati ukazuju kako postoji statistički značajna razlika s obzirom na kvalitetu odnosa prema crkvenom autoritetu (Ordinariju) (Tablica 11). Te su čestice: *Gorljiv slavitelj Euharistije i djelitelj sakramenata, Čovjek molitve, Nastojim živjeti krštenje kao brat s braćom kloneći se funkcionalizma, Kritičar, Progresivan, Graditelj odnosa među ljudima, Duhovni otac koji silazi služiti svim ljudima* i *Koristim autoritet vlada-*

nja, znam biti grub prema vjernicima. Post-hoc analizom utvrđene su razlike kod svećenika koji odnose procjenjuju punima povjerenja u odnosu na svećenike koji odnose procjenjuju korektnima, i to u procjeni sebe kao gorljivog slavitelja Euharistije i djelitelju sakramenta (p=0,025), u nastojanju življenja krštenja kao brat s braćom (p=0,002), graditelja odnosa među ljudima (p=0,000). Također, svećenici s napetim odnosima prema crkvenom autoritetu pokazuju negativniju sliku sebe u svjetlu svećeničkog identiteta nego svećenici koji odnose prema crkvenom autoritetu ocjenjuju punim povjerenja kao kritičari (p=0,025) i duhovni očevi koji silaze služiti svim ljudima (p=0,027). Za preostale dvije tvrdnje nakon korekcije za višestruke usporedbe nisu utvrđene statistički značajne razlike s obzirom na kvalitetu odnosa prema crkvenom autoritetu (Ordinarijatu).

Tablica 10. Kruskall-Wallis test za procjenu sebe u skladu s vizijom identiteta svećenika kardinala Franje Kuharića u svjetlu Drugoga vatikanskog koncila prema kvaliteti odnosa prema crkvenom autoritetu (Ordinariju)

		Sig.	Postoji li statistički značajna razlika
1	Svjestan sam svog svećeničkog identiteta da svećeničkim ređenjem u Kristovo ime dobivam ovlast spašavanja braće propovijedanjem riječi i slavljenjem sakramenata.	,079	NE
2	Sekularizacija i gubitak vjere mnogih krštenika stvara mi nelagodu o svrsi mog poziva.	,806	NE
3	Svjestan sam da je molitva (blizina s Bogom) uvjet jedinstva duhovnog života i pastoralne ljubavi.	,019	DA
4	Osjećam se blizak pastir svojim župljanima.	,003	DA
5	U službi naviještanja u svijetlu Božje riječi proročki dotičem ćudoredne teme: psovke, pobačaja, rada nedjeljom, čednosti, idola….	,603	NE
6	Današnji način evangelizacije dovoljan je za rast vjere i izgradnju Crkve.	,006	DA

7	Današnji način sakramentalizacije dovoljan je za rast vjere i izgradnju Crkve.	,032	DA
8	Redovito nosim kolar kao svećeničko obilježje.	,020	DA
9	Otvoreno prihvaćam nove zajednice i karizmatske pokrete u Crkvi.	,048	DA
10	Smatram zadovoljavajućima učestalost i kvalitetu formativnih susreta u biskupiji.	<,001	DA
11	Podržavam Sinodalni hod Crkve kao rast u zajedništvu i poslanju.	,003	DA
12	S povjerenjem uključujem vjernike laike u djelovanje župe.	,001	DA
13	Jasno razgraničavam svoju svećeničku službu od privatnog života.	,074	NE
14	Prakticiram redovito duhovno vodstvo kod svog duhovnika.	,069	NE

Tablica 11. Kruskall-Wallis test za procjenu sebe kao svećenika prema kvaliteti odnosa prema crkvenom autoritetu (Ordinariju)

		Sig.	Postoji li statistički značajna razlika
1	Hrabar navjestitelj Božje riječi.	,212	NE
2	Gorljiv slavitelj Euharistije i djelitelj sakramenata.	,026	DA
3	Predan u okupljanju i vođenju povjerene zajednice.	,901	NE
4	Čovjek molitve.	,028	DA
5	Nastojim živjeti krštenje kao brat s braćom kloneći se funkcionalizma.	,002	DA
6	Individualac.	,268	NE
7	Kritičar.	,014	DA
8	Usamljen.	,084	NE
9	Umoran.	,089	NE
10	Prezaposlen.	,140	NE
11	Progresivan.	,279	DA
12	Konzervativan.	,650	NE

13	Graditelj odnosa među ljudima.	<,001	DA
14	Duhovni otac koji silazi služiti svim ljudima.	,038	DA
15	Koristim autoritet vladanja, znam biti grub prema vjernicima.	,046	DA
16	Umjereno koristim društvene mreže (npr. mobitel, internet...).	,587	NE

Za čestice koje se odnose na odabir egzistencijalnih motiva za svećenički celibat rezultati ukazuju kako postoji statistički značajna razlika s obzirom na kvalitetu odnosa sudionika s duhovnim autoritetom u motivima *suobličenje s Kristom* i *nepodijeljena ljubav prema Bogu* (Tablica 12). Post-hoc analiza pokazala je kako je jedna tvrdnja odbačena jer nakon korekcije za višestruke usporedbe nisu utvrđene statistički značajne razlike. No, utvrđene su razlike kod svećenika koji odnose procjenjuju punim povjerenja u odnosu na svećenike koji odnose procjenjuju korektnima, i to u motivu nepodijeljene ljubavi prema Bogu (p=0,005).

Tablica 12. Kruskall-Wallis test za motive celibata prema kvaliteti odnosa prema crkvenom autoritetu (Ordinariju)

		Sig.	Postoji li statistički značajna razlika
1	Motiv: estahološko svjedočenje „radi Kraljevstva nebeskoga“.	,189	NE
2	Motiv: suobličenje s Kristom.	,049	DA
3	Motiv: nepodijeljena ljubav prema Bogu.	,004	DA
4	Motiv: uspješnije služenje zajednici.	,388	NE

Ovim se rezultatom djelomično prihvaća hipoteza H1.3 jer su u određenim varijablama svećenici s izraženim povjerenjem prema crkvenom autoritetu iskazivali pozitivnije stavove u usklađenosti Kuharićeve vizije svećenika danas te snažnije podržavaju celibat kao stanje pastoralne plodnosti i duhovnog očinstva. Kada govori o odnosu svećenika i ordinarija, kardinal Kuharić se ne zaustavlja na zahtjevu formalne poslušnosti ili korektne suradnje. Smatra da je autentičan odnos između biskupa i prezbitera utemeljen na međusobnom povjerenju, otvorenosti u dvosmjernoj izmjeni mišljenja, očinskoj blizini i sinovskoj odanosti, što posebno naglašava papa

Franjo.[16] Svećenik nije tek izvršitelj biskupovih odluka, nego njegov najbliži suradnik u zajedničkom poslanju naviještanja Evanđelja, posvećivanja i vođenja mjesne Crkve. Odnos obostranog povjerenja između biskupa i svećenika stvara ozračje u kojem se razvija odgovorna sloboda, izbjegavaju se nepovjerenje i izolacija te se jača jedinstvo prezbiterija. Kuharić je često naglašavao da poslušnost autoritetu nije pravna podložnost, nego izraz ljubavi prema Crkvi i sudjelovanja u Kristovoj poslušnosti Ocu kada kaže da »autoritet u Crkvi nije i ne smije biti autoritet diktature. To je autoritet očinstva! […] Biskup prema tome, kao ni župnik u župi, nije despot, apsolutni i neograničeni gospodar. On je otac«.[17]

2.5. Povezanost kvalitete odnosa među subraćom u župi povezana je s usklađenosti Kuharićeve vizije identiteta svećenika danas

Za pojedine čestice koje se odnose na procjenu sebe u skladu s vizijom identiteta svećenika kardinala Franje Kuharića u svjetlu Drugoga vatikanskog koncila rezultati ukazuju kako postoji statistički značajna razlika s obzirom na kvalitetu odnosa među subraćom u župi (Tablica 13). Te su čestice: *Svjestan sam svog svećeničkog identiteta da svećeničkim ređenjem u Kristovo ime dobivam ovlast spašavanja braće propovijedanjem riječi i slavljenjem sakramenata, Sekularizacija i gubitak vjere mnogih krštenika stvara mi nelagodu o svrsi mog poziva, Osjećam se blizak pastir svojim župljanima, Redovito nosim kolar kao svećeničko obilježje, Otvoreno prihvaćam nove zajednice i karizmatske pokrete u Crkvi, Podržavam Sinodalni hod Crkve kao rast u zajedništvu i poslanju* i *S povjerenjem uključujem vjernike laike u djelovanje župe*. Post-hoc analiza pokazala je kako svećenici s prijateljskim odnosima prema subraći imaju višu svjesnost i više rangove (nego svećenici koji imaju hladne odnose) za sljedeće čestice: *Svjestan sam svog svećeničkog identiteta da svećeničkim ređenjem u Kristovo ime dobivam ovlast spašavanja braće propovijedanjem riječi* (p=0,029), *Osjećam se blizak pastir svojim župljanima* (p=0,003), *Otvoreno prihvaćam nove zajednice i karizmatske pokrete u Crkvi* (p=0,013). Razlika je utvrđena i kod sveće-

[16] Usp. Fransesco, Discorso del Santo padre Francesco ai partecipanti al simposio »Per una teologia fondamentale del sacerdozio«, u: Marc QUELLET (a cura di), *Per una teologia fondamentale del sacerdozio. Atti di Simposio promosso dal Centre de Recherche et d'Anthropologie des Vocationes*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano, Aula Paolo VI, 17-19 febbraio 2022., 7-21.

[17] Franjo Kuharić, Apostoli postkoncilskog doba, u: *Prilog III., SVNZ,* 53 (1966.), 5.

nika koji odnose procjenjuju kolegijalnima u odnosu na svećenike koji odnose procjenjuju hladnima, i to u česticama*: Sekularizacija i gubitak vjere mnogih krštenika stvara mi nelagodu o svrsi mog poziva* (p=0,042), *Podržavam Sinodalni hod Crkve kao rast u zajedništvu i poslanju* (p=0,018), *S povjerenjem uključujem vjernike laike u djelovanje župe* (p=0,015). Za preostale tvrdnje nakon korekcije za višestruke usporedbe nisu utvrđene statistički značajne razlike s obzirom na kvalitetu odnosa prema subraći u župi.

Tablica 13. Kruskall-Wallis test za procjenu sebe u skladu s vizijom svećenika kardinala Franje Kuharića u svjetlu Drugoga vatikanskog koncila prema kvaliteti odnosa među subraćom u župi

		Sig.	Postoji li statistički značajna razlika
1	Svjestan sam svog svećeničkog identiteta da svećeničkim ređenjem u Kristovo ime dobivam ovlast spašavanja braće propovijedanjem riječi i slavljenjem sakramenata.	,035	DA
2	Sekularizacija i gubitak vjere mnogih krštenika stvara mi nelagodu o svrsi mog poziva.	,049	DA
3	Svjestan sam da je molitva (blizina s Bogom) uvjet jedinstva duhovnog života i pastoralne ljubavi.	,082	NE
4	Osjećam se blizak pastir svojim župljanima.	,003	DA
5	U službi naviještanja u svijetlu Božje riječi proročki dotičem ćudoredne teme: psovke, pobačaja, rada nedjeljom, čednosti, idola....	,197	NE
6	Današnji način evangelizacije dovoljan je za rast vjere i izgradnju Crkve.	,224	NE
7	Današnji način sakramentalizacije dovoljan je za rast vjere i izgradnju Crkve.	,593	NE
8	Redovito nosim kolar kao svećeničko obilježje.	,038	DA
9	Otvoreno prihvaćam nove zajednice i karizmatske pokrete u Crkvi.	,004	DA
10	Smatram zadovoljavajućima učestalost i kvalitetu formativnih susreta u biskupiji.	,093	NE
11	Podržavam Sinodalni hod Crkve kao rast u zajedništvu i poslanju.	,022	DA

12	S povjerenjem uključujem vjernike laike u djelovanje župe.	,001	DA
13	Jasno razgraničavam svoju svećeničku službu od privatnog života.	,204	NE
14	Prakticiram redovito duhovno vodstvo kod svog duhovnika.	,772	NE

Za čestice koje se odnose na procjenu sebe kao svećenika rezultati ukazuju kako postoji statistički značajna razlika s obzirom na kvalitetu odnosa prema subraći (Tablica 14). Te su čestice: *Nastojim živjeti krštenje kao brat s braćom kloneći se funkcionalizma, Individualac, Usamljen.* Post-hoc analiza pokazala je kako svećenici s prijateljskim odnosima prema subraći imaju pozitivnije stavove o identitetu svećenika i više rangove (nego svećenici koji imaju hladne odnose) za sljedeće čestice: *Nastojim živjeti krštenje kao brat s braćom kloneći se funkcionalizma* (p=0,014), *Individualac* (p=0,015). Razlika je utvrđena i kod svećenika koji odnose procjenjuju prijateljskima u odnosu na svećenike koji odnose procjenjuju kolegijalnima, i to u čestici: *Usamljen* (p=0,042).

Tablica 14. Kruskall-Wallis test za procjenu sebe kao svećenika prema kvaliteti odnosa među subraćom u župi

		Sig.	Postoji li statistički značajna razlika
1	Hrabar navjestitelj Božje riječi.	,951	NE
2	Gorljiv slavitelj Euharistije i djelitelj sakramenata.	,605	NE
3	Predan u okupljanju i vođenju povjerene zajednice.	,435	NE
4	Čovjek molitve.	,217	NE
5	Nastojim živjeti krštenje kao brat s braćom kloneći se funkcionalizma.	,014	DA
6	Individualac.	,019	DA
7	Kritičar.	,322	NE
8	Usamljen.	,032	DA
9	Umoran.	,363	NE
10	Prezaposlen.	,239	NE
11	Progresivan.	,365	NE

12	Konzervativan.	,841	NE
13	Graditelj odnosa među ljudima.	,110	NE
14	Duhovni otac koji silazi služiti svim ljudima.	,074	NE
15	Koristim autoritet vladanja, znam biti grub prema vjernicima.	,266	NE
16	Umjereno koristim društvene mreže (npr. mobitel, internet...).	,216	NE

Direktorij za službu i život prezbitera u svom završnom broju donosi temu svećeničke samoće[18] koja može biti uzrokovana nizom nutarnjih i vanjskih čimbenika s kojima se svećenik susreće u današnjoj duhovnoj pustoši sekularizma i individualizma. Zato treba njegovati blizinu s Bogom i s ljudima čiji je plod pastoralna ljubav, kako kaže i sam kardinal Kuharić: »Nitko tako duboko ne ulazi u srca ljudi kao svećenik koji sav samo za njih živi čistoćom života i nesebičnošću vlastite žrtve. Dobro znamo, kako je dobar župnik, revan i pošten duboko urastao u svoju župu; često puta dublje nego otac i brat. On je s tom zajednicom u srodstvu Kristove Krvi. To je njegova obitelj. Kako bi onda mogao trpjeti od osamljenosti? Oko njega se uvijek kupe maleni, mladi, odrasli.«[19]Suvremena znanstvena istraživanja usamljenost adresiraju kao *bolest modernog doba*, ali usamljenost je stara i česta tema zapadne civilizacije i stara je koliko i ljudski rod, odnosno koliko i svijest čovjeka o njegovoj povezanosti s drugim ljudima i o sebi kao jedinstvenom biću odijeljenom od drugih.[20]

Za čestice koje se odnose na odabir egzistencijalnih motiva za svećenički celibat rezultati ukazuju kako postoji statistički značajna razlika s obzirom na kvalitetu odnosa sudionika među subraćom u motivima *estahološko svjedočenje „radi Kraljevstva nebeskoga"* i *suobličenje s Kristom* (Tablica 15). Post-hoc analiza pokazala je kako sudionici koji svoje odnose prema subraći procjenjuju hladnima manje odabiru motive *estahološkog svjedočenja „radi Kraljevstva nebeskoga"* i *suobličenja s Kristom* (p=0,000). Utvrđene su razlike kod svećenika koji odnose procjenjuju hladnima u odnosu na sve-

[18] Usp. Kongregacija za kler, *Direktorij za službu i život prezbitera*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2014., 115.

[19] Franjo Kuharić, Deseti svjetski dan molitve za zvanja. »Malovjerni, zašto si posumnjao?« (Mt 14,31), u: *SVNZ,* 60 (1973.) 3, 83.

[20] Katica Lacković-Grgin, *Usamljenost: Fenomenologija, teorije i istraživanja*, Naklada Slap, Zagreb, 2008.

ćenike koji odnose procjenjuju kolegijalnima, i to u motivu *suobličenja s Kristom* (p=0,003).

Kardinal Kuharić povezuje kvalitetu svećeničkog zajedništva s vjernim življenjem celibata. Celibat nije promatrao prvenstveno kao disciplinsku obvezu, nego kao dar koji zahtijeva trajnu duhovnu i ljudsku potporu. Bratsko zajedništvo i prijateljstvo među svećenicima predstavljaju važan oslonac u življenju toga dara »da se celibat smatra i živi ne kao osamljen ili kao negativna okolnost«[21], već kao

Tablica 15. Kruskall-Wallis test za motive celibata prema kvaliteti odnosa među subraćom u župi

		Sig.	Postoji li statistički značajna razlika
1	Motiv: estahološko svjedočenje „radi Kraljevstva nebeskoga“.	,014	DA
2	Motiv: suobličenje s Kristom.	<,001	DA
3	Motiv: nepodijeljena ljubav prema Bogu.	,554	NE
4	Motiv: uspješnije služenje zajednici.	,747	NE

pozitivan poticaj na sebedarnu pastoralnu ljubav. Ondje gdje postoji iskreno prezbitersko bratstvo, celibat se lakše živi kao slobodan i radostan odgovor na Kristov poziv, a ne kao teret ili izolacija, o čemu je kardinal govorio svećenicima i vjernicima: »Ako je oko njega sve hladno, i njemu u duši postaje hladno. Ako danas ima svećenika koji počinju sumnjati u svoj smisao, u svoje zvanje, pa klonu i napuštaju svećeništvo, onda tome ne mora biti uzrok samo pomanjkanje njihove osobne vjere i ustrajnosti, nego tome mogu doprinositi i sredine svojom hladnoćom i svojom nevjerom.«[22]

Ovim se rezultatom djelomično prihvaća hipoteza H1.4 jer su u određenim varijablama svećenici s pozitivnije procijenjenim stavovima prema kvaliteti odnosa sa subraćom iskazivali pozitivnije stavove u usklađenosti Kuharićeve vizije i poslanja svećenika danas te snažnije podržavaju celibat koji je vrelo pastoralne ljubavi koja »je zauzetost za djelo Kristovo, za spasenje ljudi; radost u pozivu, radost što je Isusov poslenik u ovom svijetu, i u ovom današnjem svijetu. To će mu davati snage za ustrajnost i vjernost. Marljiv radni sveće-

[21] Ivan Pavao II., *Pastores dabo vobis – Dat ću vam pastire*, Apostolska postsinodalna pobudnica kleru i vjernicima o svećeničkoj izgradnji (formaciji) u sadašnjim prilikama, Nadbiskupski duhovni stol – Glas Koncila, Zagreb, 1992., 29.

[22] Franjo Kuharić, Korizmena poslanica. Sluge Kristove i upravitelji Božjih tajna (1 Kor 4,1), u: *SVZN*, 58 (1971.) 2, 17.

nik ima manje napasti protiv celibata«.[23] Po Kuharićevu shvaćanju nije dovoljno da odnosi među svećenicima budu samo kolegijalni, odnosno da korektno surađuju u izvršavanju pastoralnih zadaća. Svećeničko bratstvo mora prerasti u istinsko prijateljstvo, obilježeno uzajamnim povjerenjem, solidarnošću i spremnošću na međusobnu pomoć. Svećenik koji ostaje sam, bez bliskih bratskih odnosa, lakše postaje zatvoren u vlastite poteškoće, podložniji obeshrabrenju i osamljenosti. Nasuprot tomu, prijateljstvo među svećenicima omogućuje dijeljenje iskustava, zajedničku molitvu, uzajamnu potporu u krizama i iskrenu bratsku opomenu kada je potrebna, a o čemu kardinal piše: »Osobito pak sredstvo koje će svećenike pomagati u postizanju svetosti jest zajednica, okupljanje svećenika da si pomognu, da preuzmu na sebe neke duhovne i materijalne obaveze, kako bi se u zajednici lakše formirali za apostole našega naraštaja.«[24].

2.6. Trend promjene u stavovima sudionika istraživanja iz 1971. i sudionika istraživanja danas (2026.)

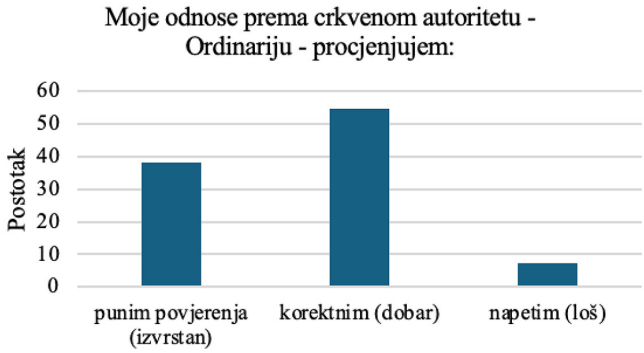
U svećeničkoj anketi iz 1971. godine koju je provelo Vijeće za kler BKJ-a koje je imalo cilj upoznati stanje i neke probleme dijecezanskih i redovničkih svećenika sudjelovala su 2382 svećenika i redovnika te je najviše odgovora zabilježeno kod svećenika u dobi od 31 do 35 godina.[25] U ovom su istraživanju sudjelovala 222 sudionika. Sudionici u ovom istraživanju svoje odnose prema crkvenom autoritetu – Ordinariju procjenjuju korektnima (121 odabir, 54,5 %), 85 sudionika (38,3 %) procjenjuje ih punima povjerenja (izvrsnim), dok ukupno 16 sudionika (7,2 %) odnose prema crkvenom autoritetu procjenjuje napetim (lošim) (Grafikon 3). Slični su rezultati i iz istraživanja iz 1971. godine (pun povjerenja 663 odabira, 29 %; korektan 1 171 odabir, 51,1 %; napet 96 odabira, 4,2 %; bez određenog mišljenja 156 odabira, 6,7 %; i još 207 dopisanih odgovora 207) (Grafikon 6).

---

[23] Franjo Kuharić, Homilija zagrebačkog Nadbiskupa. Đakonsko ređenje, 16. 12. 1979., u: *SVZN*, 67 (1980.) 5, 159.

[24] Franjo Kuharić, Apostoli postkoncilskog doba, u: *Prilog III., SVNZ,* 53 (1966.), 5.

[25] Usp. Ljudevit Plačko, Svećenička anketa vijeća za kler BKJ – 1971., u: *Svesci*, 21-24 (1972.-1973.), 39-202.

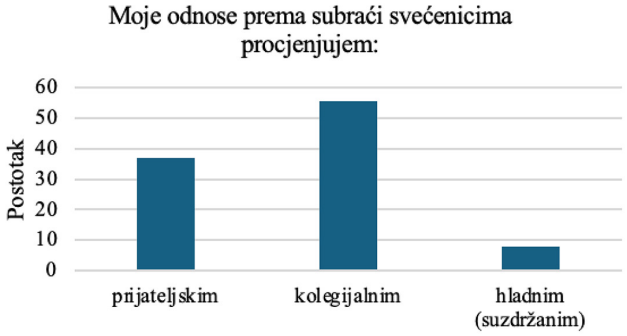
Grafikon 3. Odnosi prema crkvenom autoritetu – Ordinariju

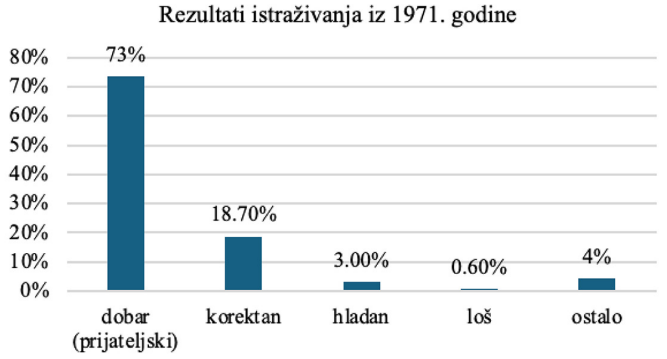
Grafikon 6. Odnosi prema crkvenom autoritetu (rezultati iz 1971. godine)

Odnose prema subraći sudionici procjenjuju manje prijateljskima (82 odabira, 36,9 %), a više kolegijalnima (123 odabira, 55,4%). Hladnim (suzdržanim) odnose prema subraći vidi 18 sudionika (7,7 %) (Grafikon 4). Rezultati ovog istraživanja nisu toliko pozitivni kao oni iz 1971. godine. Naime, tada je ukupno 73,4 % (1 170 odabira) svećenika procijenilo odnose prema subraći svećenicima dobrima (prijateljskima) (Grafikon 7).

Iako komparativno nema znatnog trenda promjena stavova kod sudionika istraživanja 1971. i 2026. godine, ipak rezultati istraživanja pokazuju značajnu promjenu u dinamici svećeničkih odnosa. Dok se u odnosu prema ordinariju može uočiti određeni porast povjerenja u usporedbi s istraživanjem iz 1971. godine, odnosi među samim svećenicima doživjeli su značajnu promjenu. U istraživanju iz 1971. godine čak je 73,4 % ispitanika svoje odnose sa subraćom

Grafikon 4. Odnosi prema subraći svećenicima

Grafikon 7. Odnosi prema subraći svećenicima (rezultati iz 1971. godine)

svećenicima opisivalo prvenstveno prijateljskima, dok se u suvremenom istraživanju taj udio prepolovio na 36,9 %. Istodobno se povećao broj onih koji svoje odnose opisuju pretežito kolegijalnima.

Takva promjena može se tumačiti u svjetlu šireg društvenog i crkvenog konteksta. Svećenici iz vremena kardinala Franje Kuharića djelovali su u okolnostima komunističkog sustava, u kojem je Crkva bila suočena s različitim oblicima društvenih ograničenja i režimskih tlačenja. Vanjske poteškoće često su pridonosile snažnijoj unutarnjoj solidarnosti prezbiterija. Zajedničko iskustvo izazova stvaralo je osjećaj pripadnosti, međusobnog oslanjanja i prijateljstva koje je nadilazilo samu pastoralnu suradnju.

Današnje su okolnosti drugačije. Svećenici djeluju u pluralnom sekulariziranom i individualiziranom društvu, obilježenom većom mobilnošću, većim brojem pastoralnih obveza i sve izraženijom administracijom pastoralnog rada. Takve okolnosti mogu

smanjivati mogućnosti za spontano bratsko zajedništvo, molitvu i izgradnju dubljih odnosa među svećenicima. Odnosi se stoga nerijetko zadržavaju na razini funkcionalne suradnje i kolegijalnosti, bez razvoja postojanog prijateljstva, što je kardinal Kuharić smatrao bitnim obilježjem svećeničkog bratstva koje se temelji već na krštenju koje nas sve uranja u blaženi život Presvetog Trojstva, a nadbiskup se pita: »Bratstvo među nama! Ima toliko elemenata koji razbijaju zajedništvo i ubijaju povjerenje, kao da tim svijetom hodaju sami apostoli razdora. Najveći dar što je Bog darovao čovjeku, govor, služi kao sredstvo da se čovjek udalji od čovjeka, brat od brata. Koliku vatru može zapaliti ljudski jezik (Jak 3,6-7)! Kolike riječi padaju ne za to da ljude učvrste u bratstvu krštenja, nego da ih razdijele. Naš krsni zavjet i naš svećenički red morao bi od nas uvijek činiti apostole zajedništva, apostole pomirenja.«[26]

Zaključak

Rezultati ovog empirijskog istraživanja pokazuju da se hipoteze o povezanosti usklađenosti vizije identiteta svećenika kardinala Franje Kuharića s dobi svećenika i veličinom župe nisu potvrdile. To upućuje na zaključak da Kuharićeva vizija svećeničkog identiteta zadržava svoju aktualnost i primjenjivost neovisno o generacijskim razlikama i pastoralnom okruženju u kojem svećenici djeluju. Kuharićeva vizija svećenika ostaje relevantno polazište za promišljanje kako današnji svećenici doživljavaju vlastiti poziv i poslanje.

Djelomično su potvrđene hipoteze koje povezuju kvalitetu međuljudskih odnosa s prihvaćanjem Kuharićeve vizije svećeništva. Svećenici koji iskazuju veće povjerenje prema crkvenom autoritetu – Ordinariju pokazuju pozitivnije stavove prema identitetu i poslanju svećenika te snažnije prihvaćaju celibat. Jednako tako, svećenici koji ostvaruju prijateljske odnose sa subraćom svećenicima iskazuju veću otvorenost prema Kuharićevoj viziji svećeničkog života i pozitivnije vrednuju celibat od onih čiji su odnosi pretežito kolegijalni.

Usporedba s istraživanjem iz 1971. godine pokazuje kako nije došlo do značajnijih promjena u temeljnim stavovima svećenika o identitetu prema viziji kardinala Kuharića. Najizraženija promjena odnosi se na međusobne odnose svećenika: dok su oni 1971. godine bili pretežito prijateljski, danas su u znatno većoj mjeri kolegijalni. Taj nalaz upućuje na slabljenje dimenzije prezbiterskog bratstva,

[26] Franjo Kuharić, Teološko – pastoralni tjedan. Završna riječ zagrebačkog Nadbiskupa, 27. siječnja 1978., u: *SVZN*, 65 (1978.) 1, 9.

koju je kardinal Kuharić smatrao jednim od temeljnih oslonaca svećeničkog života, pastoralne plodnosti i vjernog življenja celibata.

Istraživanje potvrđuje trajnu vrijednost Kuharićeve vizije svećeničkog identiteta te istodobno ukazuje na potrebu daljnjeg jačanja povjerenja, prezbiterskog zajedništva i bratskih odnosa među svećenicima. U tom smislu otvara prostor za buduća istraživanja usmjerena na svećeničku duhovnost, početnu i trajnu formaciju te razvoj oblika zajedništva koji mogu pridonijeti učvršćivanju svećeničkog identiteta i kvalitetnijem ostvarivanju njegova poslanja u suvremenim pastoralnim okolnostima.

Literatura

AKSA, (Aktualnosti KS Informativni bilten), 57/71, od 8. V. 1971. Centar za koncilska istraživanja, dokumentaciju i informacije Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 4.

BALOBAN Josip, Teološko-pastoralni tjedan u (ne)dovršenoj perspektivi Drugoga vatikanskog koncila, u: *Bogoslovska smotra*, 80 (2010.) 3, 703-723.

BENEDIKT XVI., *Misli o svećeništvu*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2009.

BENEDIKT XVI., *Što je kršćanstvo?* Posljednji spisi, Verbum, Split, 2023.

DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2008.

FRANCESCO, Discorso del Santo padre Francesco ai partecipanti al simposio »Per una teologia fondamentale del sacerdozio, u: Marc QUELLET (ur.), *Per una teologia fondamentale del sacerdozio. Atti di Simposio promosso dal Centre de Recherche et d'Anthropologie des Vocationes*, Città del Vaticano, 2022., 7-21.

HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Statistika*, u: https://hbk.hr/statistika/ (5. VI. 2026.).

IVAN PAVAO II., *Pastores dabo vobis – Dat ću vam pastire, Apostolska postsinodalna pobudnica kleru i vjernicima o svećeničkoj izgradnji (formaciji) u sadašnjim prilikama*, Nadbiskupski duhovni stol – Glas Koncila, Zagreb, 1992.

KONGREGACIJA ZA KLER, *Direktorij za službu i život prezbitera*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2014.

KUHARIĆ Franjo, Apostoli postkoncilskog doba, u: *Prilog III., Službeni vjesnik Zagrebačke nadbiskupije*, 53 (1966.), 5-7.

KUHARIĆ Franjo, Korizmena poslanica. Sluge Kristove i upravitelji Božjih tajna (1 Kor 4,1), u: *Službeni vjesnik Zagrebačke nadbiskupije*, 58 (1971.) 2.

KUHARIĆ Franjo, Deseti svjetski dan molitve za zvanja. »Malovjerni, zašto si posumnjao?« (Mt 14,31), u: *Službeni vjesnik Zagrebačke nadbiskupije*, 60 (1973.) 3.

KUHARIĆ Franjo, *Hodajmo u istini*, Nadbiskupsko bogoslovno sjemenište, Zagreb, 1974.

KUHARIĆ Franjo, Svećeničko ređenje dne 27. lipnja 1976. Nagovor zagrebačkog Nadbiskupa, u: *Službeni vjesnik Zagrebačke nadbiskupije*, 63 (1976.) 7.

KUHARIĆ Franjo, Teološko – pastoralni tjedan. Završna riječ zagrebačkog Nadbiskupa, 27. siječnja 1978., u: Službeni vjesnik Zagrebačke nadbiskupije, 65 (1978.) 1.

KUHARIĆ Franjo, Homilija zagrebačkog Nadbiskupa. Đakonsko ređenje, 16.12.1979., u: *Službeni vjesnik Zagrebačke nadbiskupije*, 67 (1980.) 5.

KUHARIĆ Franjo, Svećeničko ređenje. Zagrebačka katedrala, 24.6.1990., u: *Službeni vjesnik Zagrebačke nadbiskupije*, 77 (1990.) 3.

LACKOVIĆ-GRGIN Katica, *Usamljenost: Fenomenologija, teorije i istraživanja*, Naklada slap, Zagreb, 2008.

PLAČKO Ljudevit, Svećenička anketa vijeća za kler BKJ – 1971., u: Svesci, 21-24 (1972.-1973.), 39-202.

PRIESTS' VIEWPOINTS ON THEIR IDENTITY IN LIGHT OF THE VISION OF CARDINAL FRANJO KUHARIĆ

Abstract

The paper explores the applicability of the vision of priestly identity, as understood by Cardinal Franjo Kuharić, in contemporary pastoral circumstances and provides a comparative analysis with the results of empirical research from 1971 and 2026. In the empirical part of the paper, a quantitative research approach was applied to a sample of 222 diocesan and religious priests in Croatia using a questionnaire and a Likert scale. The data were processed using a descriptive and non-parametric statistical method (Kruskall-Wallis). The results confirm the continued relevance of Kuharić's vision, regardless of age of the priests who participated in the study and their parish size. Greater trust in the church authority and friendly relations among priests are variables that are associated with a more positive acceptance of priestly identity. No significant change in fundamental attitudes was found, but a weakening of the Presbyterian brotherhood is visible, which is a possible response to excessive individualism that the Cardinal emphasized as a danger that weakens priestly identity and negatively affects pastoral effectiveness.

Keywords: Franjo Kuharić, priestly identity, celibacy, presbyterian brotherhood, pastoral effectiveness